

Katowice, 2020-07-13

Dr hab. Piotr Mamet, prof.PŚ

Instytut Badań nad Edukacją i Komunikacją

Politechnika Śląska

Recenzja rozprawy doktorskiej

Pani mgr Pauliny Potęgi

pod tytułem *"Management" as a Language Domain in Business English* ['Zarządzanie'

jako lingwistyczna domena w angielskim języku biznesu]

napisanej pod kierunkiem dr hab. Marcina Grygiela, prof. UR

Recenzowana rozprawa liczy 313 stron i obejmuje: Wykaz stosowanych symboli typograficznych (*typographic conventions*), Wykaz skrótów, Wstęp, cztery Rozdziały, Konkluzje, Streszczenie i Bibliografię. Można w tym miejscu odnotować brak wykazu skrótów i konwencji typograficznych, które dopełniłyby informacji o zawartości pracy.

Opisane we Wstępie i Streszczeniu rozprawy cele i założenia badawcze są ambitne i ciekawe. Autorka podjęła się zadania przeprowadzenia badań o charakterze interdyscyplinarnym a założone cele badawcze plasujące się w obszarze lingwistyki związane są ze specjalistyczną dziedziną ludzkiej działalności jaką jest zarządzanie.

Część teoretyczna pracy omawia stosowne zagadnienia teoretyczne stanowiące podstawę do wypracowania modelu badawczego przeprowadzenia analizy, oraz umieszczenia całości w spektrum badań języka biznesu.

Rozdział pierwszy stanowi wykład na temat języka biznesu jako odmiany języka specjalistycznego (j.s), jego definicji, cech dystynktywnych i metod badania. Omawiając tą część rozprawy należy zwrócić uwagę na dużą wiedzę Autorki, znajomość literatury przedmiotu i dobry sposób prezentacji problemu. Po stronie niedociągnięć należy odnotować brak odniesień do jednej z kanonicznych pozycji dotyczących j.s. a mianowicie monografii Hutchinson, T. and A. Waters.. *English for Specific Purposes* (1987, Cambridge: Cambridge University Press). Wydaje się także, iż Pani mgr Paulina Potęga mogła lepiej wykorzystać znaną jej i wykorzystywaną w rozprawie monografię *Developments in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach*, której

autorami są Tony Dudley-Evans i Maggie Jo St John (1998, Cambridge: Cambridge University Press). Znaleźć tam można dobrze uporządkowany przegląd problematyki j.s. , w tym języka biznesu, metod jego definiowania i badań. Przykładowo, omówione na stronie 76 rozprawy konteksty komunikacji w biznesie w oparciu o badania Briegera (1997) można było uzupełnić podobnymi, wskazanymi znacznie wcześniej przez Picketta [*Business English: Falling between two stools*, 1986, Comlon 26: 16-21] . Są one przytoczone na stronach 54-55 wspomnianej powyżej monografii.

Rozdział drugi stanowi przegląd problematyki językoznawstwa kognitywnego. Autorka opisuje podstawowe koncepcje tego działu językoznawstwa. Należy zwrócić uwagę poświęcono zagadnieniu semantyki ramowej, które to stanowi podstawę modelu badawczego. Omawiany rozdział, liczący 26 stron jest wyraźnie, niemal trzykrotnie krótszy od liczącego 70 stron rozdziału pierwszego. Można to skomentować na kilka sposobów. Po pierwsze problematyka j.s. w swojej złożoności wymaga obszernego wywodu i jest trudniejsza do syntetycznego przedstawienia niż zagadnienia językoznawstwa kognitywnego. Z drugiej strony, stopień skondensowania wiedzy zawartej w rozdziale drugim, graniczący zresztą z lakonicznością, pozwala domniemywać, że problematyka j.s. mogła być omówiona w sposób bardziej spójny.

Rozdział trzeci omawia zagadnienia związane z teorią zarządzania. Nie jest to rozdział omawiający zagadnienia językoznawcze, jest natomiast niezbędny jako prezentacja problemu, któremu Autorka rozprawy przygląda się z perspektywy lingwistycznej. Należałoby jednak rozważyć, czy ta część wywodu nie powinna stanowić początku części teoretycznej. W ten sposób problematyka zarządzania stanowiłaby podstawę do omówienia całego pakietu zagadnień związanych z badaniem języków specjalistycznych, szczególnie języka biznesu. Taki układ byłby bardziej logiczny i przejrzysty wyraźnie oddzielając część lingwistyczną od zagadnień stanowiących jej tło.

Należy uznać, że problematyka zarządzania przedstawiona jest w sposób prawidłowy i rzetelny. W omawianym rozdziale znajdujemy omówienie historii i definicji zarządzania, historię rozwoju pojęcia, funkcje i style zarządzania oraz definicję, cechy i funkcje menedżera. Proponowany na stronie diagram przybliża i przedstawia potencjalne ramy pojęcia *management* stanowiąc niejako preludium analizy w następnych rozdziale.

To czego brak w rozdziale trzecim to omówienia przedmiotowej typologii zarządzania. Mamy przecież do czynienia z zarządzaniem zasobami ludzkimi (Human Resources Management), zarządzaniem finansami [Financial Management] czy operacjami [Operations management]. Lista jest bardzo długa, a termin management zaczyna być stosowany w coraz szerszym spektrum tworząc eufemistyczne czy biurokratyczne pojęcia, takie jak *wastewater management*, czyli dosłownie *zarządzanie* (lepiej: *gospodarka*) *ściekami* lub *air pollution management* – *zarządzanie(gospodarka/kontrola) zanieczyszczeniem powietrza*. W gruncie rzeczy współczesny człowiek próbuje zarządzać wszystkim, na przykład czasem (*time management*). Jest to problem sam w sobie wart analizy w kategoriach kognitywnych, natomiast brak typologii zarządzania stanowi istotny brak części teoretycznej rozprawy.

Przechodząc do omówienia części badawczej, czyli rozdziału czwartego recenzowanej rozprawy należy ponownie zwrócić uwagę na wskazany powyżej problem zdefiniowania kluczowego pojęcia *management*. Omawianą kwestię ilustruje schemat przedstawiony na stronie 145. Przedstawia on domenę zarządzania opartą na leksemach reprezentujących jego funkcje. Przydałby się drugi wykres wskazujący obiekty zarządzania wskazane w niniejszej recenzji powyżej. Pogląd taki można uzasadnić faktem, że wyniki analizy wyraźnie takie elementy wskazują, np. *financial analyst* (str. 193), *human resources management* i *managing operations* (s. 155) .

Następna sprawa dotyczy korpusu tekstów będących przedmiotem analizy. Z całą pewnością jest on dobrany w sposób celowy i przemyślany, ale należy sformułować następujące spostrzeżenia. Po pierwsze, Autorka powinna wskazać kryteria doboru podręczników zarządzania będących przedmiotem analizy. Specjaliści od zarządzania docenią obecność takich klasyków zagadnienia jak Drucker czy Armstrong , ale czytelnik powinien być poinformowany czy Autorka dobrała źródła o charakterze klasyki przedmiotu, najczęściej cytowane, itp. Druga sprawa to pewne napięcie jakie może powstać na styku: podręcznik zarządzania – słownik. Pani mgr Paulina Potęga informuje czytelnika, że przedmiotem analizy są jednostki leksykalne znalezione w powyższym korpusie, których istnienie potwierdzają słowniki specjalistyczne w liczbie dziewięciu. Pomijając trywialne pytanie czy zatem nie wystarczyło poddać analizie słowników, mamy do czynienia z inną kwestią. Otóż autorzy monografii naukowych (na przykład podręczników zarządzania) tworzą nowe koncepcje, pojęcia, terminy, itp. Słowniki, ze

swej natury, dopiero nadążają za takimi faktami opisując je jako zjawiska zastane i stosowane przez użytkowników języka. Można więc zadać pytanie czy przyjęta koncepcja badawcza nie ogranicza analizowanego materiału tracąc z pola widzenia elementy nowe.

Analiza przeprowadzona w rozdziale czwartym pozwala pozytywnie ocenić warsztat badawczy Autorki. Niezależnie od tego jak oceniamy dobór korpusu tekstów przez należy odnotować, że Pani Paulina Potęga sprawnie poradziła sobie z opracowaniem dużego korpusu tekstów. Wykazała się przy tym znajomością stosownych narzędzi informatycznych oraz wiedzą na temat ich możliwości i wykorzystania wyników ich zastosowania. Wyniki analizy przedstawione są w sposób uporządkowany i czytelny. Można jednak odnieść wrażenie, że Autorka sama została przytłoczona ogromem informacji.

Niezależnie od wyrazów uznania należy jednak sformułować kilka uwag krytycznych, czy też wątpliwości dotyczących tej części rozprawy. Pierwsza z uwag dotyczy zakresu badań. Autorka świadomie ograniczyła się do sceny / ramy: *Planowanie*. Jak wynika z treści rozprawy i bogactwa zgromadzonego materiału jest to obszar wystarczający do przeprowadzenia badań w skali wymaganej dla rozpraw doktorskich. Trzeba jednak pamiętać, że zarządzanie obejmuje także inne funkcje, na co sama Autorka słusznie wskazuje, a których rozprawa nie obejmuje. Przeprowadzona analiza daje zatem obraz niepełny, co stanowi zachętę do prowadzenia dalszych badań. Niewykluczone, że powinny to być badania korpusowe prowadzone przez grupę badaczy a nie pojedynczą osobę. Taka przynajmniej perspektywa narzuca się po zapoznaniu się z przedstawionymi przez Autorkę wynikami analizy.

Szczegółowość analizy jest niekiedy zróżnicowana. Można zrozumieć dążenie Autorki do szczegółowego przedstawienia i ilustracji wyników badań – stąd obecność wykresów, i diagramów, jak na przykład *Income Statement* [Fig. 13., strona 181], *Fixed costs* [Diagram 9, strona 185], *Break Even Point* [Fig. 13, strona 199] czy *Components of a Competitor's Analysis* [Fig. 15, strona 201]. Jednakże podobnie można ilustrować wszystkie, lub prawie wszystkie terminy prezentowane w części analitycznej, czyniąc z niej podręcznik działalności gospodarczej i wydłużając pracę do niewyobrażalnych rozmiarów.

Proponowana w rozprawie koncepcja ramy sugeruje w sposób metaforyczny, a zatem kognitywny, pewien wyraźnie zakreślony i odgraniczony od innych obszar. Przedstawiony materiał językowy bardziej kojarzy się z olbrzymim polem. Pole jest zresztą bardzo zróżnicowane i zawiera pojęcia z szeregu różnych dziedzin ludzkiej działalności. Czy jest to pole semantyczne? O odpowiedź na to pytanie należy poprosić Autorkę. Nota bene, pojęcie pole semantyczne pojawia się w rozprawie tylko jeden raz. Omawiana kwestia nie stanowi jednak wyłączenie zarzutu w stosunku do Autorki. Być może wskazane powyżej wątpliwości wskazują na pewne konsekwencje metod badawczych proponowanych przez językoznawstwo kognitywne. W tym momencie zasługą rozprawy, być może osiągniętą mimowolnie, jest wskazanie dróg i bezdroży tych metod badawczych.

Autorka rozprawy dołożyła starań aby praca spełniała wymagania formalne. Generalnie rzecz biorąc, starania te zakończone są sukcesem, choć nie udało się uniknąć szeregu niedociągnięć. Należy tutaj wymienić brak przypisów przy niektórych tabelach czy wykresach [np. na stronie 32, 34, 106]. Razi także niepotrzebnie pusty fragment strony 31, na której czytelnik jest odesłany do tabeli na następnej stronie. Należy docenić umieszczenie na początku rozdziałów krótkich wprowadzeń, natomiast niekonieczne jest chyba opatrywanie ich numeracją i niezbyt udanym tytułem *introductory*.

Standardy języka akademickiego podlegają ostatnio ewolucji, głównie z uwagi na jego status *lingua franca* naukowców. Dotyczy to między innymi stosowania lub niestosowania form osobowych. Piszący te słowa jest w tym zakresie konserwatystą i preferuje formy bezosobowe. W każdym jednak przypadku używane w rozprawie formy pierwszej osoby liczby mnogiej *we* można odbierać jako *pluralis maiestatis* niezbyt stosowny w rejestrze języka naukowego.

Niezależnie od wskazanych uwag krytycznych proponowana przez Panią Paulinę Potęgę rozprawa doktorska spełnia kryteria i wymagania stawiane pracom naukowym, w tym pracom doktorskim. W pracy mamy należycie przedstawione zagadnienia teoretyczne, obejmujące także zagadnienia niezwiązane z lingwistyką. Część teoretyczna wskazuje na duże odczytanie i wiedzę Autorki oraz jej umiejętność stworzenia modelu badawczego. Część analityczna, z kolei, wskazuje na posiadanie przez Panią Paulinę Potęgę dobrego warsztatu badawczego, obejmującego umiejętność wykorzystania modelu badawczego, znajomość narzędzi informatycznych oraz umiejętność

przeprowadzenia i prezentacji wyników analizy lingwistycznej. W sumie mamy do czynienia z pracą spójną i merytorycznie prawidłową. Uwagi krytyczne, przedstawione powyżej w dużym stopniu odnoszą się do przedmiotu badań i narzędzi jako takich. W tym kontekście zasługą Autorki jest wskazanie na potencjalne niedoskonałości określonych metod badawczych i trudności w opracowaniu teoretycznie zawężonego, a praktycznie bardzo obszernego materiału językowego.

Konkluzja

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie ważnego problemu naukowego, oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dziedzinie nauk humanistycznych: językoznawstwo oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Rozprawa spełnia stosowne obowiązujące wymogi ustawowe. Wniosuję o dopuszczenie Pani Magister Pauliny Potęgi do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'A. K.', is positioned in the lower right area of the page.